

У пам'ять Валерія Михайловича Ворони (1940–2022)

У цьому числі журналу ми публікуємо останню наукову статтю Валерія Михайловича Ворони, академіка НАН України та багаторічного директора Інституту соціології НАН України.

Валерій Михайлович був не просто вченим та організатором науки: дивним чином в ньому поєднувалось глибоке знання улюбленого предмета — політичної економії — та цікавість до суміжних наукових царин, нескінченна життєва мудрість у повсякденних справах та безсторонній аналіз глобальних соціальних процесів.

Як людина по-справжньому занепокоєна та зацікавлена тим, що відбувається навколо, він не обмежувався знаннями однієї наукової дисципліни та як некабінетний учений вивчав життя в усьому його розмаїтті.

Пройшовши нелегкий шлях у своєму навчанні від випускника школи-семирічки невеликого містечка в Гомельській області до одного з найбільш авторитетних вчених великої країни, яка стала для нього другою Батьківщиною, за долю якої він переживав (і цей мотив незмінно був присутнім у всіх його виступах, статтях, розмовах), Валерій Михайлович здобув не просто найвище звання академіка, а став одним із творців української соціологічної науки.

Його шлях від політеконома до соціолога був довгим і тривалим — йому передувала праця звичайним робітником (техніком на залізничній станції), що стало цінним життєвим досвідом, який дався взнаки пізніше в розумінні виробничих відносин як підґрунтя всіх суспільних відносин.

Економічний факультет Київського державного університету, на якому він навчався в 1962–1965 роках, став не лише місцем набуття теоретичних знань про економічний розвиток суспільства, а й осередком вірних та надійних друзів — того безцінного багатства, яке зберігалось та примножувалося впродовж усього його життя. В наш час стрімких змін, що відзначається безліччю технічних нововведень та постійними переміщеннями у величезному глобальному просторі, дуже важко зберегти на десятиліття міцну дружбу та стійкий зв'язок з університетськими однокурсниками. І не лише зберегти дружні стосунки, а й брати безпосередню участь в житті кожного, збирати друзів на святкування ювілеїв, допомагати їм у складних ситуаціях, як це робив Валерій Михайлович. Посеред наукових праць, господарчих турбот в Інституті та звичайних життєвих проблем він завжди знаходив час для спілкування з друзями, колегами, підлеглими.

Київський інститут народного господарства, де в 1967-му починалася наукова кар'єра В. Ворони, визначив його подальший шлях у науковому пізнанні, точку зору та професійну самоідентифікацію: відтоді Валерій Михайлович називав себе не інакше, як політекономом. Так його представляє читачам і остання монографія Валерія Михайловича «Соціологічні нариси політеконома».

П'ять років роботи на Київському мотоциклетному заводі на посаді керівника відділу доповнили теоретичні знання про економічні процеси практичним досвідом у сфері організації праці та управління виробництвом. З цими знаннями, набутими в робітничому заводському середовищі, Валерій Михайлович прийшов у відділ соціології праці Інституту філософії НАН України. У 1990-му, захистивши докторську дисертацію на тему «Концепція господарювання: теорія та методологія», він стає завідувачем відділу економічної соціології Інституту соціології НАН України. Відтоді він став не тільки політекономом, а й економсоціологом — ученим, чие розуміння суспільних процесів завжди відрізнялося масштабністю, системністю та притаманним тільки справжнім суспільствознавцям гуманістичним підходом.

Людина, яка пройшла у своєму житті і суворе дитинство (коли не дочекався з війни свого батька), і тяжку фізичну працю в селі й на виробництві, і труднощі студентського життя в чужому на той момент місті, але попри все зберегла вірність своїм друзям, кришталеву чесність у наукових працях та у спілкуванні з навколишніми, людина, яка мала сміливість казати те, що насправді думає, як державним чиновникам, так і колегам по цеху, але водночас незмінно врівноважена, ввічлива, спокійна, людина, яка вміє вислухати та примирити навіть безмежно протилежні за поглядами сторони — така людина залишає слід не тільки в науці, а й у суспільній пам'яті, в історії розбудови держави. І слід цей матеріальний: він у створеному за його участі 1992 року та очолюваному ним тривалий час Інституті соціології НАН України, у втілених проєктах національного масштабу, у долях вчених, котрі написали свої кандидатські та докторські роботи під керівництвом Валерія Михайловича. Цей внесок залишиться на десятиліття, втілиться в численних послідовниках у науці, в теоретичних розробках і практичних дослідженнях. Таким і має бути життя справжньої вченого, успішного керівника та гідної особистості.